

LES NOVETATS EDITORIALS

Gastronomia

Georgina Regàs: *La cuina de la Festa Major i altres plats de la Lola Foixà.* Barcelona, La Gaia Ciència, 1981, 96 pàgs. il.

Antropologia

David Grinó i Garriga: *Oficis que es perden.* Barcelona, Editorial Millà, 1981, 248 pàgs. il. (Biblioteca Popular Catalana "Vell i Nou", 24).

Aurèlia Capmany: *Calendari de llegendes i festes tradicionals catalanes. II. Setembre, octubre, novembre, desembre, gener.* Pròleg de Maria Aurèlia Capmany. Edició coordinada i dirigida per Benvingut Moya. Barcelona, Editorial Laia, 1981, 176 pàgs. il. ("El grèvol", 2).

Excursionisme

Josep Mascarell i Gasp: *Amics de muntanya. Excursionisme i plantes medicinals.* Pròlegs i supervisió per Vicenç M. Rosselló i Antoni Llorens. Il·lustrat per Manuel Hernández i Valls. València, Edicions Tres i Quatre, 1981. 222 pàgs. ("La unitat", 54).

Filologia

Jordi Colomer: *Diccionari català-anglès. Anglès-català,* Barcelona, Editorial Pòrtic, 1981. 780 pàgs.

Joana Escobedo i Elvira Silvestre: *Mot a mot, I. Exercicis de llengua catalana.* Barcelona, Editorial Teide, 1981. 210 pàgs. (Llibres de suport).

Quan cal hi som tots. Llibre col·lectiu d'urgència en defensa de la nostra llengua. Paraules preliminars de Lluís Mercadé i Nubiola. Barcelona, Diàfora, 1981, 142 pàgs. il.

Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a Ramon Aramon i Serra en el seu setanè aniversari, II. Barcelona, Curial, Edicions catalanes, 1980, 624 pàgs. (Estudis Universitaris Catalans, XXIV, segons de la tercera època).

Biologia

Richard Adams: *La natura a les quatre estacions.* Il·lustrat per David A. Godard. Textos científics de Max Hooper, il·lustrats per Adrian Williams. Versió catalana d'Assumpta Plana. Barcelona, Editorial Teide, 1981, 104 pàgs.

Ciències socials

Joan Amades: *El diner.* Barcelona, Reflexos, 1938. (Edició facsímil). Barcelona, Banca Mas Sardà-Editorial Alba, 1981, 64 pàgs.

Joan Amades: *El llibre segons el Poble. Suara dictat i compost per Monsenyor...* Barcelona, 1938. (Edició facsímil). Barcelona, Diàfora,

1981, 126 pàgs. il.

Jordi Monés i Pujol Busquets: *L'Escola a Catalunya sota el franquisme.* Barcelona, Edicions 62, 1981, 368 pàgs. ("Llibres a l'abast", 162).

Parlament de Catalunya: *L'obra legislativa 1932-1939.* Edició i estudi introductor i cura d'Ismael E. Pitarch. Prefaci d'Heribert Barrera. Barcelona, 1981, 482 pàgs. (Publicacions del Parlament de Catalunya).

Vària

Josep M. Jaumà: *Els meus Instituts. Els Instituts de Batxillerat per dins i per fora.* III Premi d'educació Josep Pallach. Barcelona, Edicions CEAC, 1980. 128 pàgs. (Educació i ensenyança. Sèrie monogràfica).

Josep Benet: *Fets i personatges.* Montserrat, Publicacions de l'Abadia, 1981. 208 pàgs. (Biblioteca "Serra d'Or", 29).

Josep Casassús i Xavier Roig: *La premsa actual.* Introducció als models de diari. IV Premi Xarxa. Pròleg de Josep Pernaut. Barcelona, Edicions 62, 1981. 206 pàgs. ("Llibres a l'abast", 163).

Quaderns d'alliberament, 6. Dona i llibertat. Barcelona, Edicions La Magrana, 1981. 146 pàgs.

M.M. i B.

(ficció) URÀNIA

per Camil Flammarion

Camil Flammarion (Montigny-le-Roi, 1842—Juvisy-sur-Orge, 1925) fou un destacat astrònom francès que l'any 1883 fundà l'observatori de Juvisy, el qual dirigí fins que es morí. Féu nombrosos estudis sobre els estels dobles i múltiples, sobre l'espectroscopia estel·lar i sobre la topografia de Mart. És autor d'interessants treballs de divulgació científica entre els quals cal destacar *La pluralité des mondes habités* (1862). Els seus llibres i articles han tingut històricament una gran influència a Catalunya. Tant Comàs i Solé, com més recentment Joan Oró (vegeu (ciència) 1, juliol-agost 1980) s'han referit elogiosament a aquest autor, que cultivà també la literatura de ciència-ficció. Un bell exemple n'és el present conte, *Urània*, publicat a Barcelona l'any 1903 per la biblioteca popular de "L'Avenç" i que fou traduït per Rafael Patxot i Jobert. D'aquest conte, n'oferim avui als lectors la primera part, titulada "Somni d'adolescència", que ens hem permès d'adaptar ortogràficament a les normes fabrianes.

SOMNI D'ADOLESCENÇA

Jo tenia disset anys. Ella es deia Urània. ¿Era Urània una noia rossa, d'ulls blaus, un somni de primavera, una innocent encara que curiosa filla d'Eva? No, era senzillament, com en un altre temps, l'una de les nou Muses, aquella qui presidia l'Astronomia, i el mirar celeste de la qual animava i dirigia el cor de les esferes; era la idea angèlica que voleïa al damunt de les pesantors terrestres; no tenia ni la carn frisoza, ni el cor quals palpitations es comuniquen a distància, ni la calor tèbia de la vida humana. No obstant, ella existia com en un món ideal, superior i sempre pur; malgrat això, era prou humana pel seu nom, per la seva forma, per a produir sobre una ànima d'adolescent una impressió viva i pregona, per a fer néixer en aquesta ànima un sentiment indefinit, indefinible, d'admiració i gairebé d'amor.

El jove la qual mà encara no ha tocat el fruit diví de l'arbre del Paradís, aquell els quals llavis són romasos ignorats, el qual cor encara no ha parlat, els quals sentits es desperten al mig de la vaguetat de les aspiracions novelles, aquell present, en les hores de solitud i àdhuc a través dels treballs intel·lectuals amb què l'educació contemporània aclapara el seu cervell, aquell present al culte al qual ben tost deurà sacrificar, i personifica per endavant sota formes diverses el seu encisador que flota en l'atmosfera dels seus somnis. Vol, desitja encaçar aquest ésser desconegut, mes no gosa encara, i potser no gosaria mai en la candidesa de la seva admiració, si no el vingués a socórrer algun encoratjament. Si Chloe no sap, cal que la indiscreta i curiosa Lycenion s'encarregui d'ensenyar Daphnis.

Tot ço que ens parli de l'atracció encara desconeguda, ens pot encisar, sorprendre, seduir-nos. Un fred gravat, mostrant l'òval d'una cara pura; una pintura, encara que sia antiga, una escultura —sobretot una escultura— desperta un nou moviment en nostres cors, la sang es precipita o es detura, la idea travessa com un llampec el nostre front enrogit, i resta flotant en el nostre esperit somniador. És el començament dels desigs, és el començament de la vida, és l'aua d'una bella diada d'estiu anunciant la sortida del sol.

Per a mi, el meu primer amor, la meva passió adolescent, tenia, no certament per objecte, mes sí per causa determinant... un rellotge! És prou estrany, mes és així. Uns càlculs molt insípidos em prenien tota la tarda de dues a quatre hores: es tractava de corregir les observacions d'estels o de planetes fetes la nit abans, aplicant-hi les reproduccions provinents de la refracció atmosfèrica que depèn de l'altura dels baròmetres i de la temperatura. Són càlculs tan senzills com enutjosos; es fan maquinalement, amb l'ajuda de taules preparades i pensant en altres coses.

L'il·lustre Leverrier aleshores era director de l'Observatori de París. Gens artista, tenia, no obstant, en la seva sala de treball, un rellotge de bronzo daurat, d'un bonic estil, datant de la fi del Primer Imperi i degut al cisell de Pradier. El sòcol d'aquell rellotge representava, en baix relleu, la naixença de l'Astronomia en les planes d'Egipte. Una esfera celeste massissa, cenyida d'un cercol zodiacal, sostinguda per esfínx, dominava les hores. Déus egipcíacs ornaven els costats. Mes la bellesa d'aquella obra d'art consistia sobretot en una encantadora estatueta d'Urània, noble, elegant, quasi diria majestuosa. La Musa celeste era de peu. Amb la mà dreta amidava els graus de l'esfera estelada; la mà esquerra, caiguda, portava una petita ullera astronòmica. Superbament embolcallada es mantenia en l'actitud de la noblesa i de la grandor. Encara mai no havia vist una fesomia més bella que la seva. Il·luminada de ple, aquella fesomia pura es mostrava seriosa i austera. Si la llum la tocava obliquament, esdevenia més aviat meditativa, mes si la llum venia de dalt i de costat, aquella cara encantada s'animava amb un somris misteriós, el seu esguard es tornava quasi acariciador, una serenitat exquisida feia lloc a l'expressió d'una mena d'alegria, d'amen-

tat i de benaurança que feia plaer de contemplar. Era com un cant interior, com una poètica melodia. Aquests canvis d'expressió veritablement feien viure l'estàtua. Musa i deessa, era bella, era encisadora, era admirable.

Cada cop que era cridat vora l'eminent matemàtic, ço que més m'impressionava no era pas la seva glòria universal. Jo oblidava les fórmules de logaritmes, i àdhuc el descobriment immortal de Neptú, per a gaudir l'encís de l'obra de Pradier. Aquell bell cos, tan admirablement modelat sota la seva antiga vestidura, aquella graciositat del coll, aquella figura expressiva, atreïen el meu mirar i comprenien el meu pensar. Ben sovint, quan vers quatre hores deixàvem el despatx, per a tornar a París, sotjava per la porta mig oberta l'absència del Director. Els millors dies eren el dilluns i el dimecres, el primer per causa de les sessions de l'Institut, a les quals no mancava gaire; el segon per causa de les del "Bureau des longitudes", que defugia amb el major desdeny i que li feien deixar l'Observatori expressament per a millor marcar el seu menyspreu. Llavors jo em posava ben al davant de ma estimada, Urània, la mirava a plaer, m'extasiava en la bellesa de les seves formes i m'anava més satisfet, emperò no més feliç. Ella m'encantava, emperò em deixava recança.

Un vespre —el vespre en què vaig descobrir els seus canvis de fesomia segons la claror— jo havia trobat la sala oberta de bat a bat, amb un llum posat sobre l'escalfapanxes i il·luminant la Musa amb un dels seus aspectes més seductors. La claror obliqua acariciava dolçament el front, les galtes, els llavis i el pit. L'expressió era meravellosa. M'hi vaig acostar i la vaig contemplar, immobilitat de primer. Després em vingué la idea de canviar el llum i de fer jugar la claror sobre les espatlles, els braços, el coll i la cabellera. L'estàtua semblava viure, pensar, despertar-se i àdhuc somriure. Sensació rara, sentiment estrany, n'estava verament enamorat; d'admirador m'havia tornat aimador. Llavors m'haurien sorprès de debò si m'haguessin assegurat que allò no era el veritable amor i que aquell platonisme sols era un somni infantivol. Arribà el director, sense estranyar-se de la meva presència tant com jo hauria pogut témer (sovint es passava per aquella sala per anar a les sales d'observació).

Mes al moment que jo posava el llum sobre l'escalfapanxes, "Feu tard, per Júpiter!" em digué. I quan jo passava el llindar, "Ès que fóreu poeta?" afegí, amb un aire ple de desdeny, remarcant llargament la penúltima síl·laba, com si hagués dit *poeta*.

Hauria pogut replicar-li amb els exemples de Kepler, de Galileu, d'Alembert, dels dos Herschel i d'altres savis il·lustres, que foren poetes i al mateix temps astrònoms; hauria pogut retreure-li el record del primer director de l'Observatori mateix, Jean Dominique Cassini, que cantà Urània en versos llatins, italians i francesos; mes els deixebles de l'Observatori no acostumaven pas a replicar la més petita cosa al senador-director. Els senadors eren llavors uns personatges, i el director de l'Observatori era aleshores inamovible. I després, segurament, el nostre gran geòmetre hauria mirat el poema més meravellos de Dant, d'Arioste, o d'Hugo amb el mateix posat ple de desdeny que un bonic gos de Terranova mira un got de vi que li acosten a la boca. Per altra banda, jo tenia culpa incontestablement.

Com em perseguia aquella encantadora figura d'Urània amb totes les seves expressions delicioses de fesomia! Era tan graciós el seu somriure! I a més, els seus ulls de bronzo tenien de vegades un mirar veritable. Sols li mancava una paraula. Altrament, la nit després, a penes adormit, la vaig tornar a veure davant meu, la deessa sublim, i aquesta volta ella va parlar-me.

Oh! era ben viva! I quina boca més joliva! Hauria petonejat cada paraula... "Vine —va dir-me—, vine al cel, allí dalt, lluny de la terra; dominaràs aquest baix món; contemplaràs l'immens univers en sa grandària. Té mira!"

(continuarà)